CAG
Centrum Agrarische Geschiedenis

Jaaroverzicht 2024

www.cagnet.be

Woord vooraf

2024 was een bijzonder jaar voor Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG): het vormde de start van een nieuwe beleidsperiode én markeerde een verdere verdieping van onze dienstverlening aan de erfgoed-gemeenschap rond landbouw, voeding en landelijk leven. Vanuit een vernieuwde interne structuur en met een versterkt team gaven we richting aan zes beleidsdoelstellingen, die elk bijdragen aan de duurzame bewaring, ontsluiting en valorisatie van het agrarisch en culinair erfgoed in Vlaanderen en Brussel, én als beheerder van de Collectie Bulskampveld.

CAG zette met veel enthousiasme in op de ontwikkeling van enkele nieuwe speerpunten zoals Bedreigde collecties, Schatten uit de keuken en Lievelingskost. Deze initiatieven illustreren hoe we het erfgoedveld ondersteunen: met aandacht voor diversiteit, toekomstgerichtheid en participatie. We legden de basis voor meerstemmige culinaire verhalen, gingen in dialoog met collectiebeheerders in binnen- en buitenland en werkten aan het registreren en waarderen van waardevolle erfgoedcollecties.

Daarnaast maakten we werk van de verdere digitalisering en ontsluiting van meerdere types erfgoed, met onder meer de voorbereiding van een digitale leeszaal en het gebruik van IIIF-technologie. Ons engagement voor internationale samenwerking en klimaatbewuste erfgoedzorg kreeg onder meer vorm via het project Water & Land en de actieve rol van CAG in internationale organisaties rond landbouwmusea, agrarisch en culinair erfgoed.

Onze dienstverlening bleef vraaggestuurd en veelzijdig: van registratietrajecten en waarderingsoefeningen tot expertise-uitwisseling, eerstelijnszorg en publiekswerking (denk aan het project In een notendop over het erfgoed en de geschiedenis van de walnoot en de publicatie Lekkere plekken). CAG profileerde zich opnieuw als verbindende speler in een breed erfgoedveld, die met kennis, betrokkenheid en creativiteit antwoorden biedt op actuele uitdagingen.

Met dit jaaroverzicht blikken we niet alleen terug op de verwezenlijkingen van het voorbije jaar, maar leggen we ook meteen de fundamenten voor de verdere uitbouw van een geïntegreerde erfgoedwerking, die alle functies van het cultureel-erfgoeddecreet omvat, en die stevig verankerd is in de samenleving.

Voor wie helemaal in onze werking wil duiken, staat er een uitgebreid jaarverslag op www.cagnet.be.

Veel leesplezier!

Joris Relaes (voorzitter) en Yves Segers (coördinator)

Coverfoto: Man plant aardappelen in de tuin van zijn zoon, Poperinge, circa 1960-1979, 'Westhoek verbeeldt', privécollectie

Pierre Wynants in de wijnkelder.
Collectie Comme chez Soi.

Speerpunten

Start nieuwe beleidsperiode

CAG staat met veel goesting klaar om in de nieuwe beleidsperiode (2024-2028) aan de slag te gaan met een plan vol ambitieuze doelstellingen. Enerzijds bouwen we voort op de ervaring en expertise van de voorbije beleidsperiodes. Anderzijds zijn we ook klaar om nieuwe accenten te leggen.

Registratie in Kuurne. © Zuidwest.

We schuiven vijf speerpunten naar voren waarmee we doelbewust een proactieve werking opzetten.

- Speerpunt 1: Bedreigde collecties
- Speerpunt 2: Schatten uit de keuken
- Speerpunt 3: Klimaatrobuust
- Speerpunt 4: Lievelingskost
- Speerpunt 5: Boerengeheugen

Verder schuiven we ook twee rode draden naar voren die doorheen de hele werking extra aandacht krijgen:

- Digitale transformatie
- Internationalisering

Bezoek aan restaurant ‘De Valck’. © CAG.

Roerend en immaterieel erfgoed

Registreren

Ook in 2024 gingen we actief en met een open blik op zoek naar nieuw, minder gekend en onontgonnen roerend en immaterieel erfgoed, naar nieuwe erfgoedgemeenschappen en externe expertise. Aan de hand van de speerpunten wordt daarbij prioritair ingezet op een aantal thema’s. Zo gaan we voor ‘Schatten uit de keuken’, op zoek naar ABD-archief bij restaurants, koks en hotels.

Registratie in Lendelede. © CAG.

Om het opzet van het speerpunt verder te verfijnen, werd in 2024 Leuven als eerste case gekozen. In totaal werden 46 verschillende Leuvense restaurants gecontacteerd en bevraagd. Uit die bevraging bleek duidelijk de nood tot verdere erfgoedsensibilisering van de restaurantsector.

Ook ons speerpunt ‘Bedreigde collecties’, dat zich toelegt op het veiligstellen en borgen van agrarische erfgoedcollecties, werd dit jaar afgetrapt. Vanuit onze basiswerking hadden we al een goed overzicht van deze collecties. We bezochten alvast drie collecties (De Verzamelaar (Eernegem), Collectie Velghe (Meulebeke) en Smoufelbeekhoeve (Maldegem)) en konden hen uitgebreid bevragen rond hun toekomstvisie, noden en bedreigingen.

Onderzoek

Erfgoedonderzoek is een belangrijke pijler binnen onze basiswerking. Ook dit jaar verdiepten we ons enthousiast in verschillende onderzoeksonderwerpen: bedreigd erfgoed en hedendaags verzamelen, biodiversiteit en bodemvruchtbaarheid, de dioxinecrisis, peulvruchten, mondelinge geschiedenis, voedselplekken in Leuven en notenerfgoed.

We dompelden ons – en onze podcastluisteraars – onder in de wereld van het heggen leggen en de imkerij. Samen met ETWIE en Erfgoedcel Leuven documenteerden we ook het vakmanschap van het riffelen. De bijhorende documentaire over Ateliers Bonte ging in première op Open Monumentendag 2024. Ook digitale ontsluiting stond op onze agenda met het ontwikkelen van een digitale leeszaal, waar bezoekers de ingescande ledenbladen van Boerenbond zullen kunnen doorbladeren.

Erfgoedzorgtrajecten

We namen in 2024 verschillende erfgoedzorgtrajecten onder onze vleugels: zeisen, heggenvlechten, witteren, het vakmanschap van de leifruitteelt, broodcultuur, Norouz, de frietkotcultuur en de Dierenmarkt Mol. We werkten telkens een traject op maat uit om de erfgoedgemeenschappen zo goed mogelijk te ondersteunen in hun aanvragen.

Opnames over het vakmanschap van de imkerij. © CAG.

Ook internationaal speelden we een rol in de stroomversnelling rond het thema klimaat en erfgoed. Zo vertegenwoordigden we ons land op een UNESCO-expertmeeting in Paraguay rond het borgen van immaterieel erfgoed en de klimaat-verandering. Verder maken we samen met onze Nederlandse collega's van KIEN deel uit van de ICH NGO Forum Working Group on ICH, Climate Change and the Environment. Daarin werkten we mee aan 'The Declaration on the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage for Climate Action of the ICH NGO Forum'.

Bijeenkomst netwerk Traditional Irrigation in Mals (IT). © CAG.

CAG bij 'Voorproevers' op Radio 1. © CAG.

Ateliers Bonte. © CAG.

Expo 'Een boon voor Leuven'. © CAG.

Opnames Water en Land in de Ooijpolder. © CAG.

Boekvoorstelling ‘Lekkere plekken’. © Dries Theeuwissen.

Publiekswerking en participatie

Erfood

In 2024 liep in Leuven het erfgoedproject ‘Erfood’ en ook wij namen hier met verschillende acties actief aan deel. Zo publiceerden we het boek ‘Lekkere Plekken’. Daarin zoomen we in op 200 jaar boodschappen doen en buitenshuis eten in Leuven. Het boek is rijkelijk gestoffeerd met beelden uit Leuvense archiefinstellingen, maar ook uit privécollecties. Samen met de Leuvense gidsenorganisatie Leuven+ werkten we een bijhorende stadswandeling uit. Die werd drie keer gratis aangeboden in de loop van de zomer en maakt intussen ook deel uit van het permanente aanbod van Leuven+.

En dan werkten we ook de tentoonstelling ‘In een notendop’ uit, over de geschiedenis en het erfgoed van de walnoot.

Expo ‘In een notendop’. © CAG.

De tentoonstelling sloot aan bij het CERA-project ‘Notenkrakken’ en was gratis te bezoeken in het Cera-gebouw van eind augustus tot eind oktober. Daarna verkaste ze naar Bokrijk, ter gelegenheid van het Notenkrakkenfeest.

Erfgoeddag 2024. 'Rond de Leuvense stoof'. © Dries Theeuwissen, Erfgoedcel Leuven.

Erfgoeddag en Contactdag

Erfgoeddag stond in 2024 in het teken van 'Thuis'. We haalden speciaal voor de gelegenheid een echte Leuvense stoof naar het Atrechtcollege en organiseerden een lezing over de impact van de stoof in het dagelijkse leven én verhalen in het Leuvens over de stoof. Doorlopend konden bezoekers ook een expo bekijken over de geschiedenis van dit Leuvense erfgoed.

Midden oktober organiseerden we onze jaarlijkse contactdag onder de titel 'Schatten uit de keuken'. Meer dan 70 deelnemers kregen in de Forumzaal van Cera in Leuven een divers programma voorgeschoteld, met het potentieel van culinair erfgoed in Vlaanderen en Brussel als rode draad.

Contactdag 'Schatten uit de keuken'. © Dries Theeuwissen.

Kippen in de stal bij waterbakje op mestrooster. 1990-2010. © Boerenbond. KADOC – KU Leuven, Beeldarchief Boerenbond.

25 jaar dioxinecrisis

We plaatsten dit jaar de 25ste verjaardag van de dioxinecrisis op verschillende manieren in de kijker: met een ICAG-seminarie en een themaverhaal, maar ook door het belang van de crisis en haar legacy te duiden via diverse perscommunicaties en producties. We leverden ook inhoudelijke input en beeldmateriaal aan voor de documentaire '25 jaar dioxinecrisis' gemaakt door PlattelandsTV.

Knooppunt

Naast initiatiefnemer van overlegmomenten - zoals een collectie-overleg en het Domein 4-overleg - waren we even graag deelnemer aan diverse collega-, stuur- en focusgroepen binnen het erfgoedveld. Zo kon je ons in 2024 vinden in de collegagroepen 'Behoud en beheer van bibliotheekerfgoed', 'Communicatie' en 'Digitalisering van periodieken' of 'Ontzamelen'.

Collectie-overleg museale collecties. © CAG.

CAG op het ICH NGO Forum in Paraguay, georganiseerd door UNESCO. © CAG.

Verder zetelden we in de Deelraad Erfgoed en het Erfgoedlabo van de stad Leuven en het Domeinnetwerk Immaterieel Erfgoed. We maakten ook deel uit van het lerend netwerk ‘Mondelinge geschiedenis’, georganiseerd door FARO.

Maar we gingen ook op zoek naar samenwerkingen met partners die erfgoed niet als kerntaak hebben.

Zo werden er verkennende gesprekken gevoerd met VLAM en FERM en samenwerkingen aangegaan met Radio 1, VRTmax en Lannoo.

Ook op internationaal vlak speelden we onze rol als knooppunt. We nemen bestuursmandaten op in internationale netwerken zoals AIMA, ERHFA, EURHO, het ICH NGO Forum en de Vereniging voor Landbouwgeschiedenis (NL).

26
collectiebezoeken

13
lopende erfgoedzorgtrajecten

Archief Boomkwekerij Schepers. © CAG.

Collectie Bulskampveld

In het depot

De Collectie Bulskampveld telt zo'n 8.500 objecten die bewaard worden in een depot in Zwevezele. In het kader van goed behoud en beheer werd dit jaar een nieuw onderhoudsplan opgesteld, controleerden we op houtborende insecten en bleven we het klimaat in het depot monitoren. De collectie bevat een aantal Vlaamse topstukken en die werden, naar aanleiding van een conditierapport van de Vlaamse Overheid, extra gecontroleerd. Kleine ingrepen zorgden voor een directe verbetering van de bewaaromstandigheden.

Onderzoek

De Collectie Bulskampveld is het vertrekpunt voor toegepast en verdiepend erfgoedonderzoek, dat zo veel mogelijk de publiekswerking ondersteunt. Ter voorbereiding van het speerpunt 'Boerengeheugen' verdiepten we ons in de naoorlogse geschiedenis van de landbouwsector op basis van recente wetenschappelijke literatuur. We stelden ook een werkdocument op met een oplijsting van de belangrijkste figuren, organisaties, gebeurtenissen en evoluties die de periode vanaf 1960 gekenmerkt hebben. Dat onderzoek is de basis voor het verdere traject.

Driewielkar in het depot van de Collectie Bulskampveld. © CAG.

Rondleiding in het depot. © CAG.

Opnames PlattelandsTV. © CAG.

Tenslotte werkten we aan de reconstructie van de nationale landbouwrekeningen. De opzet is om tot een geüniformiseerde en eenduidige basisberekening te komen voor de cijfers m.b.t. de Belgische landbouwproductie in de periode van 1760 tot vandaag. Dit doen we omdat deze cijfers een belangrijke kennisbron vormen voor de Collectie Bulskampveld en in het bijzonder voor het speerpunt ‘Boerengeheugen’.

Publiekswerking

Doordat de Collectie Bulskampveld zich in een gesloten depot in Zwevezele bevindt, zetten we volop in op de digitale en virtuele beleving van de collectie. Zo presenteerden we tweemaandelijks een ‘object in de kijker’. Samen met PlattelandsTV en VILT maakten we de rubriek ‘Goed Gerief’ waarin landbouwers vertellen over de werking en de historische context van objecten uit de Collectie Bulskampveld. De kijker krijgt vervolgens de moderne tegenhanger van het materieel te zien.

Hoewel het depot gesloten is, deden we ook in 2024 inspanningen om enkele specifieke depotbezoeken te organiseren. Zo kregen we de seniorenwerking van Landelijke Gilden Zuid-West-Vlaanderen over de vloer, kwam miniatuurbouwer Patrick Goossens langs om nieuwe opmetingen te maken van een aantal objecten en kwam een voormalige schrijnwerker, die blind is, langs om de objecten van Bulskampveld te kunnen voelen.

Projecten

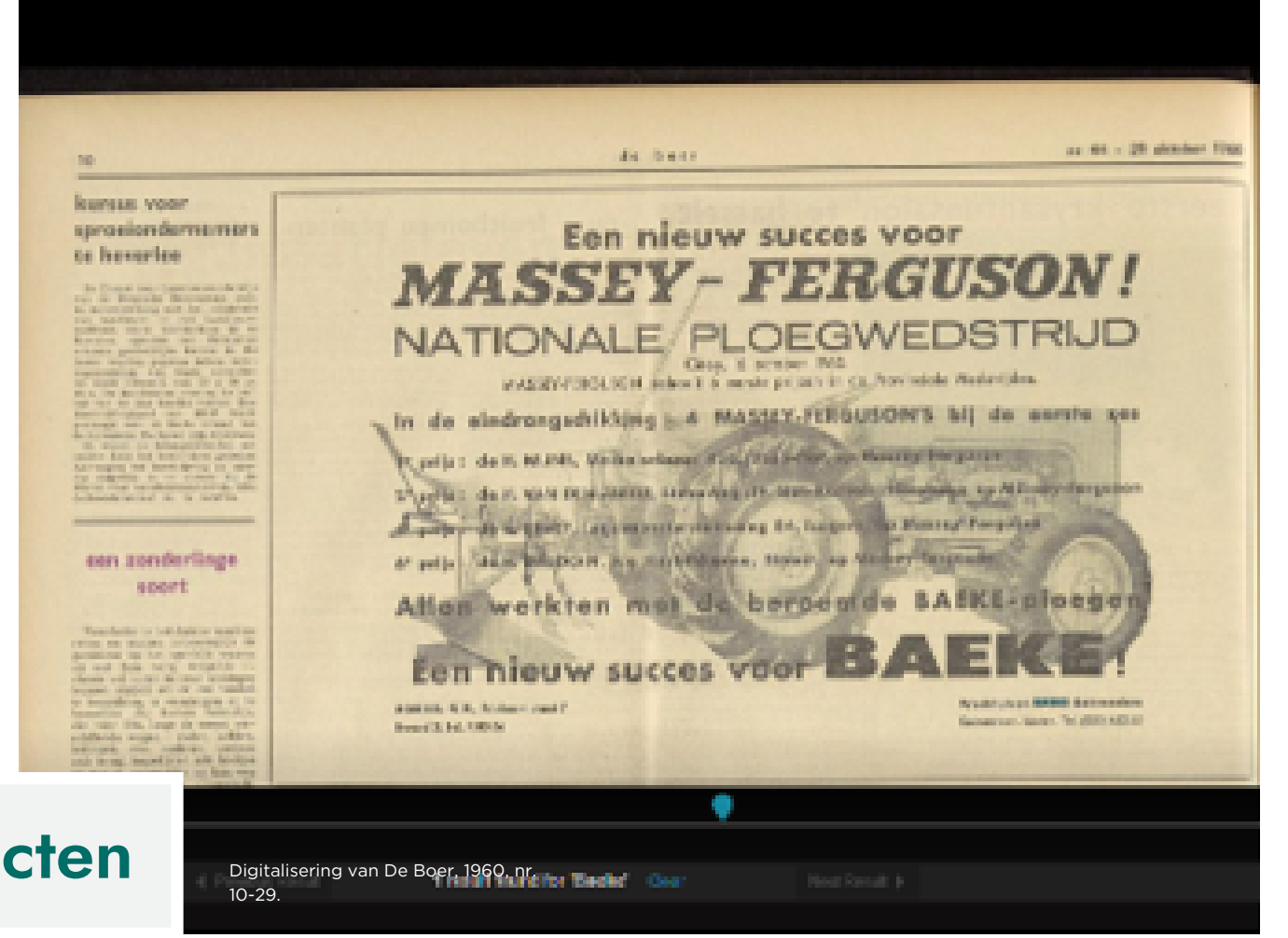

Digitalisering van De Boer, 1960, nr. 10-29.

Digitalisering en ontsluiting ledenbladen

In opdracht van Boerenbond coördineren we de digitalisering van de ledenbladen van Boerenbond. Dat project loopt over een periode van drie jaar (2024-2026) en na afloop zullen ongeveer 240.000 pagina's digitaal te doorbladeren zijn. In januari werd de eerste batch van tijdschriften opgehaald en ingescand. Vanaf de zomer werkten we aan de 'Digitale Leeszaal' op de website van CAG. Geïnteresseerden zullen in deze omgeving de gedigitaliseerde ledenbladen kunnen doorzoeken en doorbladeren in de IIIF-viewer. Deze omgeving zullen we in het voorjaar van 2025 uitvoerig testen voor we ze lanceren in de loop van 2025.

Digitalisering van De Boer, 1951, nr. 05-26.

Staken en binderstechniek in Bocholt. © Peter Guedens

Water en Land

In 2024 werd verder gezet wat in 2023 was begonnen: onderzoek en verkennende groeps- en individuele gesprekken voor de casussen van heggenleggen – en vlechten (of haagdichten) en imkerij.

Ook het documentatietraject voor dit themajaar rond biodiversiteit begon al in 2023 en werd begin 2024 verdergezet. Het zorgde voor heel wat output: vier podcastafleveringen, vier korte video's over de erfgoedpraktijken en twee brochures.

Deze projectresultaten werden allemaal verzameld op een nieuwe overzichtspagina op de projectwebsite www.waterenland.be.

Omwille van de groeiende internationale interesse werd de website in 2024 volledig vertaald naar het Engels. Alle filmpjes kregen Engelstalige ondertitels en ook de brochures zijn nu in het Engels te downloaden.

Midden november organiseerden we een internationaal webinar in de ICAG-seminariereeks: 'Exploring Living Heritage for a Sustainable Future – Insights from the International 'Water & Land Project'.

In september 2024 ging ook het laatste projectjaar 'Bodemvruchtbaarheid' van start. Aan de hand van (desktop)onderzoek en enkele verkennende gesprekken startten we met het thema 'bodem en composteren'.

1.354
beschrijvingen van landbouwfilms zijn raadpleegbaar via de filmdatabank op de website van CAG

Schilderij Maarten Van Valckenborch. Rivierlandschap met zicht op kasteel van Heverlee, ca. 1600. KU Leuven, Dienst Kunstpatrimonium.

Valleien vertellen

In 2024 gingen we van start met het project 'Valleien vertellen', een bovenlokaal cultuurproject dat nieuwe kennis (voortbouwend op het ICAG-project 'Floodplainscapes') over de evolutie van de Oost-Brabantse valleien van Gete, Demer en Dijle tot bij een breed publiek wil brengen.

Via innovatieve activiteiten en methodieken willen we we betrokkenheid, reflectie en dialoog stimuleren. CAG coördineert het project, maar meerdere partners met een Vlaamse dienstverlening en werking leveren steun aan het project.

In het najaar van 2024 werd er intensief overlegd in kleinere kring met de drie betrokken regionale landschappen over het ontwerp en de invulling van de buitententoonstelling die in de drie valleien te zien zal zijn. Wordt vervolgd in 2025, neem zeker een kijkje op www.valleienvertellen.be!

Waterfiets op de Dijle, 1934. Collectie Heemkundige kring 't Hoefijser Rijmenam, verzameling Alice Dewinter.

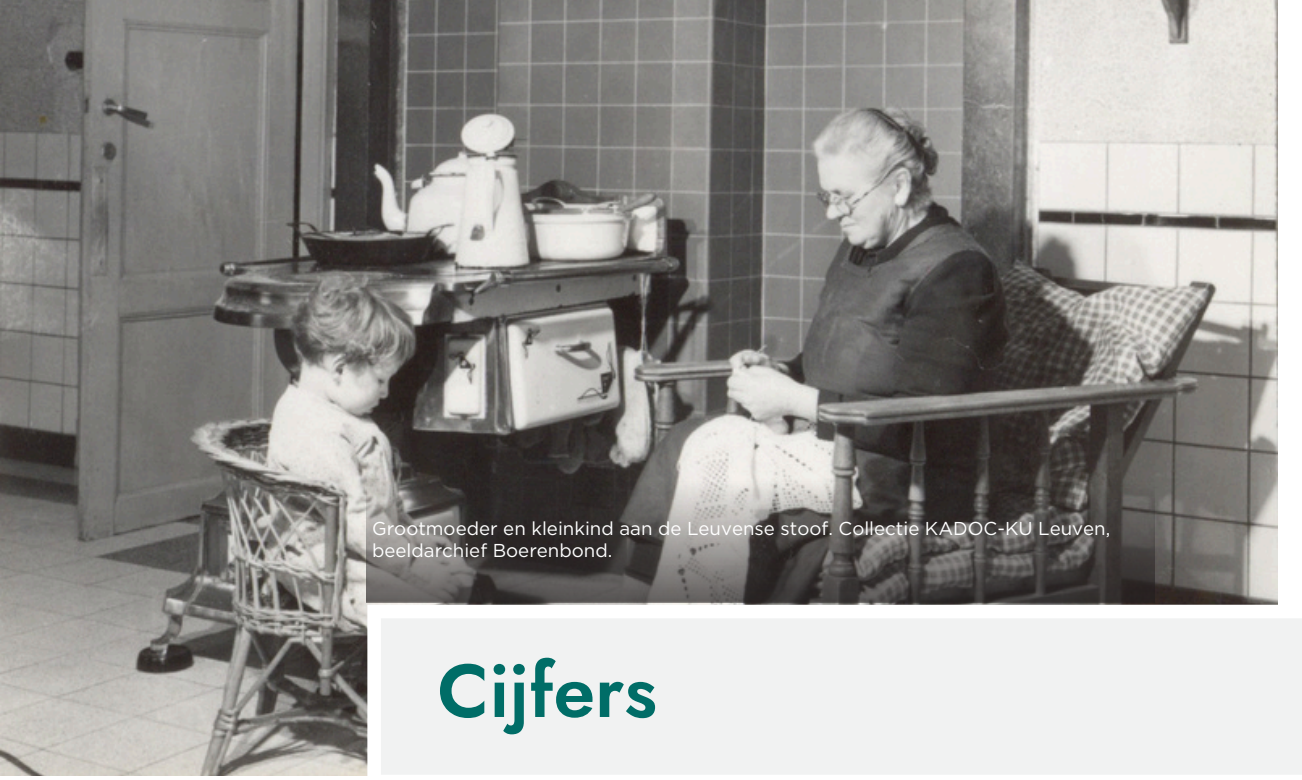

Grootmoeder en kleinkind aan de Leuvense stoof. Collectie KADOC-KU Leuven, beeldarchief Boerenbond.

Cijfers

14
Aantal personeelsleden

16
Aantal elektronische nieuwsbrieven verstuurd

3.374
Aantal ontvangers e-nieuwsbrief

185.000
Aantal deelnemers op publieks- en vormingsactiviteiten

28
Aantal publicaties

110.566
Aantal unieke bezoekers op de website

40
Aantal lezingen

37
Aantal artikels in de pers of op radio/TV

750
Aantal vragen beantwoord via mail of telefoon

259
Aantal aanvragen beeldmateriaal

2.105
Aantal volgers op Facebook

902
Aantal volgers op Instagram

CAG
Centrum Agrarische Geschiedenis

Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG) vzw
Atrechtcollege
Naamsestraat 63, bus 5308
3000 Leuven (België)

w w w.cagnet.be
contact@cagnet.be
Tel. +32 (0)16 32 35 25

BOERENBOND
trouw aan land- en tuinbouw
cera
Vlaanderen
verbeelding werkt
KU LEUVEN